

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

(8:de årg.)

<p>Nr 4 April</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p><i>Redaktör:</i> Anna Lindhagen.</p>	<p><i>Morgonbris' expedition:</i> SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
-----------------------	--	---	---	-------------

Leketorp.

(Utopi av Emma Flood.)

I dessa tider, då ordet »hem» snart blivit till en saga blott, då hemlöshet och rotlöshet så gott som blivit till en nationalsjukdom, kan det vara av intresse att höra, hur två unga, levnadsfriska människor byggt sig ett enkelt men trivsamt hem långt borta från städer och bråk.

Under en fotvandring sistlidne försommar genom en av mellersta Sverges floddalar gjorde jag upptäckten av Leketorp, som jag här vill beskriva för Morgonbris' läsarinor. Vore jag nu målare eller tecknare, vore beskrivningen snart gjord. Men nu är jag ingendera delen. Jag skall

blott göra en rät och slät byggnadsritning och med språkets tillhjälp och mina läsares fantasi resten.

Och så här syntes mig Leketorp, då jag kom vandrande efter vägen, som — slingrande sig än på den ena än på den andra sidan av älven — strök genom dalgången. En röd, timrad stuga med vita knutar och låga, breda fönster, med gammaldags vindsvale och omgiven av en rabatt stormhattar och solrosor. Ligger jag därtill, att stället låg inbäddat i en praktfullt blommande fruktträdgård, inhägnad

inom ett enkelt, rött staket och att bakom det hela reser sig i nordost en barrskogsklädd sandås, den urtida flodbrädden, är fantasien hjälpt på traven och bilden av Leketorp färdig.

Min nyfikenhet vann över min försynthet, och jag befann mig om ett ögonblick innanför grinden och nu kunde jag inte retirera. Jag fortsatte alltså in i detta idylliska hem, som i förbigående sagt självt såg ut som ett

Ritad av Emma Flood.

enda välkomstleende. Och välkomnad blev jag.

Det unga par, som bebod Leketorp, inbjöd mig gästvänligt att bo hos sig en tid, och jag kunde inte motstå, helst som allt för mig hade nyhetens behag och trevnaden där var den allra bästa. Jag upptäckte snart, att jag här hade tillfälle att studera ett berömt, mönsterskött småbruk, och jag tog tillfället i akt och satte mig in i litet av varje, både inom- och utomhus, och som jag gjorde de allra bästa erfarenheter, kunde jag inte under-

låta att av herrskapet till Leketorp utbe mig tillåtelse att publicera desamma. Ja, detta medgavs gärna, blott inte min skrivning misstydde därhän, att Leketorp skulle vara något mönsterhem att i detalj apa efter utan i stället gav uppslag till och befastade den tanken hos varje man och kvinna, att ett hem endast blir ett hem, då det får växa fram ur dens eller deras fantasi som bygga det, ur var och

ens egna behov, genom egna uppslag och egna idéer och egna händers arbete så långt möjligt. Ja, detta garanterade jag — med kännedom om min läsekrets — och lovade dessutom vid allt heligt att icke förråda, var i landet Leketorp är beläget, »ty vår lycka och vårt arbete beror därpå, att vi få vara för oss själva»,

sade de. Men jag tror mig ändå inte begå någon indiskretion, om jag omtalar, att till var och en av de fyra järnvägsstationer, som på olika håll omger Leketorp, är minst 7 mil — ångbåtstrafiken låtsas jag inte om — så det har nog ingen fara för dess invånare att bli överlupna av nyfikna.

*

»Då vi för 5 år sedan kom hit till Dalen», sade värdinnan, när vi efter den vegetariska middagen saulades kring kaffebrikan ute på gräsplanen,

»såg det inte ut så här. Det här stället var misskött och ringaktat som de flesta jordbruk på den tiden. Många skrattade åt oss och tyckte, att det här experimentet inte skulle slå väl ut för oss, fast nu ha de till sist fått ändra mening. Jordbruket, som då var föraktat häruppe, har nu på de här fem åren alltmer kommit till heders. Folket levde på skogen och föraktade jorden. Jorden är så dålig, så det är inte lönt att kosta så mycket på den, sade de. De förstodo inte, att just här i Dalen läge, klimat och jordmån voro alldeles ypperliga just för småbruk. Nu ha de äntligen fått ögonen öppna för de möjligheter, som jorden bjuder. De förstå nu, att det inte kommer an på, hur stor *arealen* är, utan på i vilken *kultur* jorden är.»

»Ja», instämde herrn i huset, »det är just det, som gör jordbruket så intressant att kunna avtvinga minsta möjliga jordbit högsta möjliga skörd. Vi föda nu på Leketorp två kor, två ugnöt, två getter, två grisar och tjugo höns. Dessutom ha vi kaniner. Men ännu dröjer det länge, innan vi fått vår jord så bärande som vi önska den. När vi kommo hit, gick det nätt och jämnt med hälften. Men så är det inte så litet arbete och omtanke, som nedlagts här på dessa fem år. Vi ha fått ligga i här både sent och tidigt. Men nu börjar det nästan på att bli trevligt här.»

»Ja, man kan ju inte trevligare önska sig», fortsatte jag, »tänk, om varje ung man och kvinna, som så önska, här i landet komme i tillfälle att få ägna sig åt jordbruk. Jag vet, att det finnes tusentals ungdomar, som längta efter att komma åt en jordbit, men som under nuvarande förhållanden inte på villkor kunna det, emedan de äro för fattiga, utan i stället måste förtvina inom industrins grottekvärn, där tanken dör och blodet förgiftas. Jag förstår inte, hur det kan få föregå en sådan misshushållning med arbetskraft som den, som förekommer i det här landet. Men det är väl privatkapitalistisk nationalekonomi, förstår jag. Om de ändå kunde få endast en trädgårdstappa på fördelaktiga villkor. Men det heter blott, att de skola vara sparsamma, så få de allt vad de önska. När de så slitit ut sin ungdom i industrin, och under mycken, mycken försakelse kanske samlat en sparpenning, kunna de möjligen få den jordbit, de hela livet längtat efter. Men vad kunna de ha för glädje av den, när de båda börja känna, att deras ungdoms kraft förgått? Det är ungdomen med sin kraft och sin tro, som skulle göra något av Sverges jord. Men den får inte tusentals tunnland jord ligga övergivna eller misskötta eller vänta de ännu på sin odlare. Men Sverges ungdom går arbetslös eller står fastlåst i industrin, vilken för övrigt i vårt land lever som ett snyltdjur på övriga näringars bekostnad. Är det inte så man kan bli förtvivlad!»

»Ja, så är det», utropade båda. Herr D — vi kunna ju kalla mitt värdfolk så — fortsatte: »Och så fordrar man försvarsvilja av Sverges ungdom. Vad sådant ändå vittnar om saknad av psykologisk bildning hos våra styrande män. Man kan ju inte begära, att svenska folket skall kunna känna sig svenskt ens, då det inte får känna sig ha del i Sverige. Och hur kan man väl begära försvarslust av egenomslösa? I all synnerhet som det irte är någon hemlighet, att utländska bolagsmän däremot få efter behag misshushålla med svensk jord och skog, såsom skett överallt i Norrland. Ja, även i stor utsträckning här.»

»Och så undrar man på, att folket reser till Amerika», inföll fru D. »Det är dess medfödda jordlängtan, som driver dem dit. Där jord finnes, dit draga människorna.»

»Om staten beredde fri undervisning i rationellt jordbruk för landsbygdens folk», återtog herr D., »så skulle det inte gå så lätt för privatjobbare att lura bönder. Jag har sett ledande högermän skriva, att det är folkets knot samma och ofosterländska sinne lag, som driver dem bort från jorden. Nej, det är okunnigheten i förening med det privatkapitalistiska bondfängeriet, »det privata initiativet», som det så vackert heter på liberalismens språk, som narrat bönderna bort från sina jordbruk som nu i Norrland m. fl. ställen. Upplys folket, giv det jord samt utvecklings och arbetsmöjligheter, tag bort rusdryckerna och hav litet kontroll på det privata initiativet. De råden skulle jag vilja ge till svenska staten, och efterföljdes de, då kunde man möjligen börja tala om fosterlandskärlek, ej förr.»

»Och om hemlycka och arbetsglädje», ifyllde fru D.

Samtalet tystnade av... Arbetet kallade... Det blev uppbrott... Herr D. skulle nu gå till skogen för att arbeta på en myrodling, och värdinnan själv gick för att diska middagsdisken. De hade inte tjänare. »Vi äro våra egna herrar och våra egna tjänare», sade skrattande värdinnan, där hon sprang sina färde med kaffebrickan. Självt låg jag kvar ute i gröngräset. Här kände man sig glad och fri. Det var förståndigt att ha gräsplan på gården i stället för de regelrätta, sedvanliga grusvägarna, tänkte jag. Och så roligt att få återse min barndoms blommor. Och inte på moderna trädgårdsmästarerabatter utan i gammaldags blomstersängar. Här fanns vallmo och pion, brandgul lilja och borstnejlikor, ringror och bellisor, reseda, öd och gul dalia m. m. Två rosenbuskar, en röd och en vit knoppades på gården, och på var sin sida av grinden blommade ett par unga rönnor. Apple-, päron- och körsbärsträden snöade sina blomblad i gräset. Kring den grönmålade verandan med sin symboliska, stigande sol över ingången klängde vildvinet. Det var

en färgrikedom, som gjorde en glad till sinnes. Ty färg är liv. Så underligt. Lyckliga människor, flög det genom huvudet. »Ni måste ha funnit paradiset!» kunde jag inte avhålla mig från att ropa till värdinnan, som skymtade genom det öppna fönstret. »Hemmet!» ropade hon leende tillbaka.

(Forts.)

Folkökning och framåtskridande.

Av en tillfällighet fick jag häromdagen tag på en bok med ovanstående titel. Det var en doktorsavhandling av en ung dansk nationalekonom, K. A. Wieth-Knudsen, titeln intresserade mig, och jag började läsa. Och om det är sant, som Ruskin säger någonstades, att en boks värde skall mätas ej efter de känslor av sympati den uppväcker hos oss, utan tvärtom efter de invändningar den kommer oss att göra, då måste detta vara en mycket värdefull bok. D. v. s. dess vetenskapliga värde vill jag ej yttra mig om; det som för mig var av största intresse var den uppfattning av kvinnofrågan, som förf. här och var ställer fram. Dock skulle kanske även ett referat av arbetet i dess helhet kunna vara av intresse, då det ämne det behandlar är ett av vår tids mest aktuella.

Som sitt problem uppställer förf. detsamma som redan för ett halvt århundrade sedan uppställdes av fransmannen Cournot: »Skall man köpa en befolknings tillväxt med att behöva arbeta så mycket hårdare, eller är det bättre att betala ökat välstånd, mera fritid, större lyx och (i vissa fall) högre moral i det offentliga livet med en nedgång i folkmängden?»

Det första steget till besvarande av denna fråga blir att bestämma ett eller flera tillförlitliga mått på framåtskridande eller tillbakagång i människornas levnadsvillkor. Begreppen om stigande välstånd växla nämligen ofantligt, och de otroligaste slutsatser dragas ur löne-, sparkasse-, kapital-, konsumtions- och all annan sorts statistik. Förf. gillar för sin del ingen av all denna statistik som mätare av det allmänna välståndet. Den är alltid ofullständig, anser han, och tar dessutom ej hänsyn till stigande levnadskostnader m. m. Ett lands välstånd måste bero på utvecklingsgraden av dess invånarens förmåga och tillfälle att skaffa sig medlen till att tillfredsställa sina behov. På det hela taget vill förf. ej vara med om att det allmänna välståndet i någon avsevärd grad ökats.

Till att börja med ägnar förf. en ingående undersökning åt befolknings- och välståndsutvecklingen i Sachsen, för vilket land det finns ytterst utförligt statistiskt material till en dylik un-

dersökning. Sachsen är ett utpräglat industriland med mycket stark folkökning. Att döma av skattestatistiken är åtminstone i de stora städerna välståndet mindre än förut. Då dessutom alla levnadsomkostnader stigit i oerhörd grad, kan man ej alls jämföra nutidens inkomster med föregående tidens. Förf. gör med ledning av 21 årgångar fabriksinspektionsberättelser en undersökning av den sachsiska befolkningens levnadsvillkor och kommer därvid till det resultat: "att i befolkningens breda lager under tiden 1875—1906, som allmänt betecknas som den mest glänsande uppsvingperiod Tyskland och särskilt Sachsen någonsin upplevat, i n g a väsentliga eller varaktiga framsteg i fråga om dess levnadsstandard inträtt". Då konsumtionsstatistiken visar en förbättring i fråga om arbetarnas föda, anser han detta bero på att så många arbetare övergått från jordbruket till industrin och därigenom blivit i behov av annan föda, mera kött o. s. v. Arbetets ökade intensitet kräver bättre näring — därför medför också den högre lönen ökade utgifter för mat.

I sammanhang härmed tar förf. upp frågan om kvinnoarbetet och anför efter en yrkesinspektör: "Medan arbetarna helst vilja ha grönsaker och kött, föredraga (kurs. av E. B.) arbeterskorna i de fabriker, i vilka de utförda arbetena fordra en ringare fysisk kraftansträngning, i regeln kaffe med vetebröd eller smörgås till middag." Detta yttrande ger honom anledning att framhålla, att feminismens påståenden att det är ett rättfärdighetskrav att ge kvinnan samma lön som mannen för samma arbete, äro alldeles orimliga, då mannen behöver ungefär 40 % mera näring än kvinnan. Då kvinnan gör en mans arbete, skall hon alltså ändå ej ha samma lön som han, så att hon kan ha råd att äta samma mat som han! Jag undrar, om någon statistiker undersökt i hur många fall det är fattigdomen, som driver kvinnorna att nöja sig med ett minimum av mat och om han beräknat, att när det gäller den gifta kvinnan, blir det alltid mannen och barnen, som först få äta sig mätta, först sedan kommer turen till henne, vars arbete må vara aldrig så tungt. Förf. klagar över att arbetarna trots att de använda mera pengar än förut till mat, dock ej få denna så väl lagad och tillgodogjord som önskligt, på grund av att de gifta kvinnorna i så stor utsträckning måste delta i det industriella arbetet. Det förefaller nästan som om han trodde att de göra detta för sitt nöjes skull eller för att efter förmåga vara kitsliga mot männen. Han är ju fullt på det klara med hur olyckligt de gifta kvinnornas fabriksarbete är för familjen, hur problematisk vinsten av hennes lilla inkomst är, hur hemmet förfaller och hon själv slits ut — men det är som om han ville lägga skulden för systemet på kvinnorna själva.

Välståndet har alltså här ej i någon avsevärd mån ökats. Detta beror, säger förf., "på den fruktansvärda folkökning, som — liksom överhuvud den tyska, ja hela den europeiska naturliga folkökningen i detta århundrade — övergår allt vad man i historisk tid känner". Europas befolkning har sålunda växt från 187 milj. år 1800 till 400 milj. åren 1900—05. Denna exempelösa folkökning har förorsakat ett alltjämt stigande tryck på näringsmedlen, vilket f. n. nått en sådan höjd att den ej gärna kan tänkas överskriden. Detta visar sig däri, att trots näringsbristfällighet upptar den en oproportionerligt stor andel av en arbetarefamiljs utgifter, och att bortemot hälften av Tysklands befolkning f. n. lever i kronisk hungersnöd. Här som annars gäller Malthus' lag, att befolkningen ökas hastigare än näringsmedlen. Förf. måste härvidlag medge, att nymalthusianismen har rätt i att folkökningen till en viss grad bör inskränkas. Dock skulle ej denna inskränkning vara tillräcklig enligt hans åsikt; viktigare är att produktiviteten ökas och fördelningen ordnas rättvisare.

I detta sammanhang passar förf. på att på det kraftigaste opponera sig mot moderskapsförsäkringen, som han kallar "ett synnerligen raffinerat sätt att utsäräcka vår tids försäkringssystem till fortplantningen... Försäkringen skulle stimulera alla att sätta största möjliga antal barn i världen, ty den som fick färre, måste ju betala för de som fick flera..." Man vet verkligen inte, vad man skall säga inför en sådan vrångbild av ett av våra viktigaste sociala reformkrav.

Huru försiggår nu denna väldiga folkökning, och i vilka klasser av befolkningen är den starkast? Visserligen visar det sig överallt, att folkökningen är minst i de burgna klasserna, men detta, säger förf., är ej på grund av, utan trots det stigande välståndet. Han synes ej alls fästa sig vid den omständigheten, att det kanske ej så mycket är det stigande välståndet som den stigande upplysningen som åstadkommer nedgången i nativiteten. Förf. finner det alldeles obegripligt att en familj, som såg sina inkomster ökade, därav skulle bli mera försiktig i fråga om att sätta barn i världen. Han kan ej förneka faktum, men säger att det är trots, ej på grund av. Och orsaken ser han till stor del i feminismen, "en strömning, som underskattar kvinnan i hennes egenskap av släktets pånyttfödska". Han har mycket strängt för de kvinnor, "hos vilka moderskänslans förfall gör sig så starkt gällande, att de vägra att föda barn av andra än ekonomiska skäl", men nämner ej ett ord om de rashygieniska skälen, som dock borde vara de förhärskande.

I motsats mot förhållandena i Tyskland ställer förf. sedan Frankrike, där folkökningen nu så gott som upphört, och börjar med att söka förklaringen

här till. Med en massa statistik kommer han till det resultat, att strävandet efter att komma upp i en högre samhällsklass som helhet hämmar fruktsamheten i Frankrike och detta står i samband med den franska nationens även i de fattigare klasserna abnormt utvecklade sparsamhetsdrift. Sparsamheten anser förf. vara en mycket tvivelaktig dygd, "de ofödda barnens födda fiende". Sparsamhetssystemets tendens är nämligen att människor skall kunna leva av sina räntor, vilket är ett mål som hägrar för en oproportionerligt stor del av det franska folket. Detta innebär att det i Frankrike råder en kraftig strävan att öka antalet av dem som leva utan att själva arbeta. Härvidlag finns för den som intet äger blott ett sätt att spara: "frivillig" inskränkning av nästa generation.

En starkt bidragande orsak till nedgången i nativiteten har man vidare trott sig finna i den rasblandning, som särskilt under det 19:de århundradet ägt rum i Frankrike. Den nuvarande franska befolkningen består nämligen av minst två skarpt skilda raser, en nordfransk, med germanerna besläktad typ, samt en sydfransk, som hör till samma ras som invånarna i Alp-länderna, Polen och Balkanhalvön. Särskilt i förra århundradet har denna blandning antagit kolossala dimensioner, och rasblandning medför alltid förr eller senare avtagande fruktsamhet.

Dock säger förf., att om utvecklingen ses i stora drag, är det intet som låter påskina, att ej det franska folket i det stora hela förökat sig så starkt som näringsförhållandena tillåta. Att omständigheterna härvidlag varit sådana, att Frankrikes befolkning faktiskt sett sig ställd i valet mellan att sjunka ned i fullständigt elände eller att inskränka sin naturliga fruktsamhet och att den föredragit det senare, kan man ej lägga den till last.

Överallt i Frankrike ha under det sista århundradet levnadsomkostnaderna stigit oerhördt, så att trots lönernas stegring arbetarefamiljerna faktiskt måste inskränka sig till 1 à 2 barn, om de vilja undgå att lida de smärtsammaste umbäranden. Varken lantarbetarna eller industriarbetarna kunna av sin lön enbart bestrida de nödvändiga utgifterna för en familj på 4 personer. Och ändå förundra sig vår tids framstegsapostlar över att folkökningen upphör. Bland de "orsaker", som i Frankrike anförs till den minskade folkökningen, må nämnas: den stående hären, näringsmedlens otillräcklighet och de dyra hyrorna, städernas tillväxt, feminismen, förbudet mot att efterforska faderns namn, den religiösa känslans försvinnande, överdrivet köttätande, tobaksmisshuset, protektionismen, alkoholism och syfilis, statscentralisationen, den stigande lyxen.

I bokens sista kapitel behandlar

förf. de danska förhållandena och kommer därvid till det resultatet att Danmark under sista tredjedelen av förra århundradet kunnat glädja sig åt en starkare folkökning än någonsin förr. De sista 10 årens prisstegring har emellertid medfört en alltjämt fortgående inskränkning i fruktsamheten.

Dödligheten i Danmark är redan nu mycket låg, så att födelseöverskottet trots den sjunkande nativiteten ej är alltför obetydligt. Dock anser förf., att denna sjunkande nativitet bör motarbetas, då Frankrikes exempel visar att den, sedan den väl börjat sjunka, avtager hastigt nog. Men hur skall man samtidigt kunna skaffa plats och näring åt inalles minst 4 milj. människor? Lantbruket kan icke upptaga hela det kommande befolkningsöverskottet, då det redan nu arbetar under högtryck, och industrin och dess befolkning bör ej vara större än att lantbruket kan producera det nödvändiga förrådet av näringsmedel för hela den samlade befolkningen. Näringsmedelsproduktionen måste alltså utvidgas: antingen genom att jordens produktivitet ökas, eller genom att lantegendomarnas storlek begränsas, vilket skulle medföra ett större utbyte av näringsmedel på varje enhet av odlad jord. Dock kan ingen stat och ingen samhällsordning i l ä n g d e n lösa befolkningsfrågan. Alla lösningar kunna blott gälla för en given tid och en given kulturform.

I vilket förhållande stå födelser och dödsfall till varandra? frågar förf. på ett ställe och fastslår därvid, att den gamla regeln: "Livet bestämmer döden och döden bestämmer livet", fortfarande äger bestånd. En svag dödlighet, som i Frankrike och de skandinaviska länderna, medför alltid avtagande nativitet, säger förf. För min del ville jag hellre vända om satsen och säga, att den avtagande nativiteten medför lägre dödlighet, åtminstone sätter ett mindre antal barn modern i stånd att bättre vårda sig om dem hon har, varigenom den stora barnadödligheten i länder med stark folkökning undviks. "Förr i världen dogo de barn, som samhället ej hade plats för, nu för tiden födas de ej", säger förf. — ett yttrande som dock kan sägas vara långt ifrån allmänt giltigt ännu.

Som den stora pessimist förf. visar sig vara, vill han till sist ej alls höra talas om "framsteg i utvecklingen". Utveckling är ej annat än förändring, säger han, och i stället för framsteg kunde man lika gärna sätta tillbakagång. Intet fås för intet, och nutidsmänniskan har fått betala utvecklingen av sin hjärna med förlust av forna tiders raskhet, sinnesskärpa, kraft och uthållighet, och tycks dessutom ha förlorat vissa instinkter, som äro nödvändiga för rasens upprätthållande. Detta gäller i varje fall familjeinstinkten (här är åter feminismen den stora faren), kärleken till jorden och hem-

landskänslan. Och detta kan lika gärna kallas tillbakagång som utveckling. Det ligger mer än en rolighet, tillägger förf., i den gamla fabeln om apan, som på sina ungers nyfikna fråga svarade, att "människorna äro i själva verket intet annat än ett slags degenererade apor".

Ester Brisman.

Våra barn, prästerna och katekesplugget.

Av Kata Dalström.

III.

Vända vi oss så till Luthers lilla katekes så möter oss samma elände! Här om någonsin behöver Adolf Hedins ord eka ut över hela vårt land. Han säger: »Hon (kyrkan) bör medgiva att 'kristendoms-kunskap' får bli en *läroämne vid sidan av andra* i folkskolan i stället för en tyrann, som nedslår eller undantränger alla andra. Härav följer att den tidsödande och själedödande katekesutläsningen måste alldeles upphöra samt katekesen ersättas av en enkelt och praktiskt resonerande religionslärobok enligt samma plan som i nutidens alla andra undervisningsämnen.»

Om bibliskhistorien är onödig så är katekesen obegriplig, och vi böra, vi alla som ha barn som *plågas med »katekesplugget»*, protestera av hela vår kraft emot detsamma.

Jag vill bara fråga om någon tror att det är möjligt för en liten barnasjäl att fatta t. ex. detta bibelspråk: Rom. 2: 14, 15: »När hedningarna, som icke hava lagen, av naturen göra det lagen bjuder, så äro dessa, ehuru de icke hava lagen, sig själva en lag, och de visa, att lagens verk är skrivet uti deras hjärtan, då deras samvete tillika bär vittnesbörd och deras tankar inbördes anklaga eller ock orsaka.»

Hur i all rimlighets namn kan man ens tänka sig att ett barn skall kunna i minnet hålla ihop *ett sådant språk* — ännu mindre begripa det?

Och är det inte upprörande att i fjärde budets kommentarier (Vad befaller Gud i fjärde budet?) låta barnen lära sig dessa språk: Petr. 2: 13, 14: »Varen all mänsklig ordning undergivna för Herrans skull, evad det är konungen såsom den överste, eller hövdingarna, såsom av honom sända, dem som ont göra till straff och dem som gott göra till pris.»

Eller Kol. 3: 22: »I tjänare, varen lydige edra lekamliga herrar i allt, icke med ögontjänst såsom viljande behaga människor, utan med hjärtats enfald, i Herrans fruktan.»

Eller Rom. 13: 2: »Den som sätter sig upp mot överheten, han står emot Guds förordnande, men de, som motstå detta, skola få dom över sig.»

Vi skulle då enligt detta vara nödsakade att anse en vansinnig kung eller

en barbarisk styrelse för en »gudomlig» institution.

Men om »all överhet är av Gud» — skulle det roa mig att veta om icke i så fall även en socialistisk styrelse vore »av gudi»?

Varför har Luther dragit in detta i kommentarierna till fjärde budet — då det ej finnes ett ord nämnt om »överheten» i detta bud, som kort och gott lyder: »Du skall hedra din fader och din moder, på det dig må väl gå och du må länge leva på jorden».

Och hur är det ej med femte budet, som lyder: »Du skall icke dräpa». Där har man i kommentarierna smugglat in följande försvar för s. k. lagliga mord i form av krig och avrättningar: Har då Gud icke givit någon människa makt över andras liv? Där heter det: »Gud har givit överheten makt att till livet straffa missdådare och med svärdet skydda samhället mot fiender.»

Läs Leo Tolstoj — han har annat att lära oss!

Och är det ej det blodigaste hån att lära *svältande barn* kommentarierna till fjärde bönen? Där heter det: »Gud giver väl utan vår bön dagligt bröd åt alla människor, jämväl de onda, men vi bedja i denna bön, att vi måtte erkänna denna Guds välgärning och med tacksamhet undfå vårt dagliga bröd.»

Det är upprörande att låta sådant stå i en lärobok för små barn, bland vilka tusentals svälta och lida bitter nöd!

Man letar fåfängt i hela katekesen efter de etiska grundbud, som Nazarenen gav människorna och som borde äga kraft att göra de på kristen grund stående människor bättre.

I stället för dessa dogmer, obegripliga bibelspråk och kommentarier skulle det givas barnen etik, kristen etik, för »de kristna», där barnen finge lära sig: »Allt vad I viljen människorna skola göra eder, det gören I ock dem», och därigenom få klarhet om att man ej skall handla annorlunda mot sina medmänniskor än man vill att dessa skola göra mot en själv.

Bort därför med hela religionsundervisningen från skolorna och ersätt denna med etik (morallära) och religionskunskap. Inskränk timantalet för s. k. kristendomsundervisning och fördela dessa på naturkunnighet, allmän historia och samhällslära. Vi ha rätt att fordra en god medborgerlig bildning för våra barn.

Dessa barn, som skola taga ledningen efter oss och som hava så oerhört stora och krävande uppgifter framför sig.

Det är numera inte nog med »att lära vad far och mor fingo lära i skolan». Med ökat inflytande kommer ökat ansvar, och vår tid kräver en vida större andlig utveckling än forna dagar.

Om far och mor vilja, så kunna de ge sina barn den yppersta gåva: ökade kunskaper. De behöva blott på allvar kräva bättre bildning för sina barn och de skola få den!

Kom ihåg vad som står i vår gamla visa Edda: »Bättre börda bär ingen med än mycket vett på vägen».

Den bästa hjälpen åt ensamma mödrar.*

Några erfarenheter från Norrköping.

(Av d:r Anna-Clara Romanus ur Dagens Nyheter.)

— — — "Det finns sätt att hjälpa som lämnas oförsökta, vägar som kanske jämförelsevis lätt skulle kunna leda till målet och som ännu icke prövats."

Dessa ord från en artikel i Dagens Nyheter den 22 januari med rubriken "Ett nytt slag av barnhem" är det som fått mig att nedskryva några rader för att berätta om olika sätt varigenom ensamma fabriksarbeterskor i Norrköping satts i tillfälle att själva behålla och uppfostra sina barn.

För omkring tre år sedan bildades här ett hem för fabriksarbeterskor och deras barn efter just de principer som enligt ovanstående tidningsartikel skola bli rådande vid det påtänkta nya barnhemmet i Stockholm. Det hyrdes en våning, avsedd för 6—7 mödrar och deras barn; denna möblerades enkelt och hygieniskt på bekostnad av enskilda medel; en barnavårdskunnig husmoder, själv varmt intresserad, anställdes som föreståndarinna för att leda hemmet och ta vård om barnen den tid fabriksarbeterskorna voro borta på sitt arbete. Alltså: detta "nya slag av barnhem" är redan prövat på ett ställe i vårt land, men det har åtminstone inte här visat sig vara "den enklaste, billigaste och mest praktiska form för hjälp åt ensamma mödrar". Ganska snart hade hemmet att genomgå svårigheter av många olika slag. De arbetande mödrarna med var sin självständiga verksamhet utåt hade ej lätt att komma överns inom hemmets dörrar. Ekonomin vållade bekymmer, enskilda medel fingo anlitas i ganska stor utsträckning, och trots detta tycktes priset, växlande mellan 10 och 12 kr. i veckan för helinackordering av mor och barn, för mången fabriksarbeterska vara alltför högt tilltaget. Fastän Norrköping äger över 4,000 fabriksarbeterskor och ett stort antal av dem utgöras av ensamma mödrar, voro hemmets platser nästan aldrig fullt upptagna. — Hemmet finns ännu kvar, stödes nu av en förening för "Moderskydd och barnavård" och fyller en stor uppgift dels som tillflyktsort för ensamma mödrar strax före och längre eller kortare tid efter de-

* Red. vill med intagandet av denna märkta artikel från arbeterskornas värld låta Morgonbris' läsekrets få upphygelse av så mycken verklig insikt, såväl angående faktiska förhållanden som från psykologisk synpunkt, som härmed av en kvinnlig läkare framlägges. Dock vill red. för sin del hålla före, att ensamma mödrars bostadsförhållanden skulle kunna i en del fall lyckligt lösas genom ett gemensamt hem och hushållning, mot vilket förslag d:r Romanus ställer sig ganska skeptisk. Så t. ex. i huvudstaden, där på grund av den stora befolkningen flera olika system kunna vara behöfliga.

ras vistelse på barnbördshuset, dels som inackorderingshem för barn, såväl späda som äldre, vilka eljest skulle ha utackorderats på olämpliga ställen. Men hemmets egentliga idé att vara ett föreningsband mellan mor och barn för lång tid har ej visat sig bärkraftig.

Jag vill ej här närmare ge mig in på orsakerna till detta. Kanske voro de uteslutande beroende på lokala förhållanden, och i så fall skulle ju det dåliga resultatet ej ha någon betydelse för andra större samhällen, som t. ex. Stockholm. Det har ej varit min mening att nedslå någons mod och handlingskraft med det här relaterade. Men man lär ju av varandras erfarenheter, och när det gäller att börja vandrigen på en föga känd väg, är det väl värt att ta reda på dem som förut givit sig in på den, även om de misslyckats och måst vända om.

Diäremot skulle jag vilja försöka i detalj beskriva några fall som jag påträffat under min praktik bland fabriksarbeterskorna och som på mig imponerat såsom verkligt enkla, billiga och praktiska sätt att lösa problemet i fråga.

Det händer numera icke så sällan att då man till en blivande moder, som står fullkomligt utan stöd, framställer den frågan vad hon tänkt göra av barnet får till svar: "Om möjligt vill jag behålla det själv och dra fram det själv". Ibland är det den mycket unga fabriksflickan som säger så, men som oftast den äldre arbeterskan, som väl känt något av livets ensamhet. Och det är märkvärdigt att se hur en sådan ensam kvinna med ytterst små medel förstår att ordna det för sig långt mera praktiskt och även trevligare än vad vi med alla våra kunskaper och all vår goda vilja någonsin skulle kunna förhjälpa henne till.

Se här ett exempel: En 19-årig spölerska med en arbetsförtjänst av 9 kr. i veckan hade redan sex veckor före sitt barns födelse träffat överenskomme med en ensam, äldre kvinna, som bristfälligt försörjde sig själv med spetsknyppling, att för framtiden tillsammans med sitt barn få bo hos henne. Sedan hon varit inackorderad på prov en vecka, förklarade den äldre kvinnan, att om hon betalade 5 kr. i veckan för mat och logi, gingo affärens ihop. Fabriksarbeterskan fortsatte att arbeta ända till barnets födelse och sparade under denna tid 20 kr. Efter återkomsten från barnbördshuset skötte hon under de första tre veckorna, då arbetet på fabriken var henne förbjudet, sitt barn helt och hållet själv och erlade då för det ingen särskild ersättning, och sin egen inackordering betalade hon med sina besparingar. Sedan hon åter börjat arbeta på fabriken, fick hon erlägga en avgift för barnet av 2 kr. i veckan, med villkor att hon själv skötte barnet om natten och dessutom ammade det på morgonen, under middagsrasten och på

aftonen, så att så litet mjölk som möjligt ginge åt till uppfödningen. Vid undersökning befanns barnet vara friskt och välkött. Den unga modern verkade något blek och sliten, men käck och förnöjd. Spetsknypplerskan påstod sig ej lida förlust på sina inackorderingar, utan tvärtom förtjäna sig "en slant till hyran" och just den bidragande slant, som hon eljest haft störst bekymmer för att få ihop.

Ett annat sätt är att två arbetskamrater, som båda "råkat i olycka" slå sig tillsammans och planlägga framtiden för sig och barnen redan ett par månader i förväg. De hyra ett rum tillsammans och låta en gammal ensam kvinna, ofta en med hyresbidrag från fattigvården, innebo hos sig med villkor att hon får fri kost mot det att hon sköter om hemmet och om dagen ser efter barnen, som de oftast amma själva. Jag har en gång för något år sedan fått se mycket ordentligt förda räkenskaper från ett sådant hushåll. Det var en något äldre väverska med 16 kr. veckoförtjänst och en yngre med 12 kr. i veckan. De hade var sitt späda barn att försörja, och en änka med 60 kr. hyresbidrag från fattigvården tjänstgjorde som "husföreståndarinna". Den äldre modern med den större arbetsförtjänsten erlade sommartiden 9 kr. 50 öre och vintertiden 11 kr. i veckan till hushållet; den yngre med den mindre förtjänsten resp. 7 kr. 50 öre och 9 kr. Av dessa gemensamma 17 à 20 kr. i veckan lades alltid 2 kr. av till hyran, som utgjorde 130 kr. pr år och till vilken änkan bidrog med 30 kr. Det övriga, 15 à 18 kr. i veckan, förslog, enligt deras egen mening "riktigt" till föda, lyse, ved m. m. åt dem alla. Bostaden, som var belägen i en av stadens utkanter med fri utsikt och som bestod av ett stort, ljusst rum med en liten tambur, verkade snygg och hemtrevlig, och barnen, som ammade, voro riktiga praktbarn.

Naturligtvis höra de nu beskrivna fallen, åtminstone ännu så länge, till undantagen. Det är icke mången tungt arbetande kvinna som i en olycklig belägenhet har kraft eller nog ro i sitt sinne att kunna ordna för sig och sitt barn på så sätt. Men är icke redan det att sådana små företag finnas och visat sig kunna uppfylla sitt ändamål glädjande och lärorikt för oss andra att studera? Ty händer det icke blott alltför ofta att vi, när vi vilja hjälpa, ta för liten hänsyn till de nödställdas egna önskingar och inre behov? Vi upprätta t. ex. större eller mindre "hem", som för oss själva synas vara ändamålsenliga och utmärkta, men där den inneboende, med sitt sätt att känna och tänka, kanske aldrig kan erfara någon hemkänsla. Och ytterst är det nog under alla livets förhållanden så att den hjälp är den finaste och den mest gänerika som alltid i sig själv innehåller en återhjälp, den hjälp som den fattige ger åt

den fattige eller åtminstone den något behövande åt den något annat behövande.

Alltså, att förhjälpa de ensamma att finna varandra till inbördes hjälp, det vore vår uppgift, eller att genom enskild förmedling få till stånd många små enkla hem med verklig hemkänsla. Två kvinnor som äro kamrater och ha var sitt barn att arbeta för ha stora utsikter att kunna trivas och bilda hem tillsammans; däremot är det svårt att tänka sig att detsamma skulle kunna ske om 5 eller 6 mödrar bodde gemensamt.

Sedan kommer den ekonomiska sidan av saken, och helt säkert skall den visa sig bli till fördel för de små hemmen. Tre tusen kr. äro beräknade till upprättandet och inredning av hemmet i fråga i Stockholm. Till huru många enkelrum i olika delar av staden skulle man ej kunna få en hygienisk möblering för det priset! Kanske minst 10—15 stycken, vartdera avsett för två mödrar med barn.

Man skulle ju kunna invända att i synnerhet de späda barnen ej ha utsikt till att få så god vård i ett litet hem som i ett större, där en barnavårdskunnig husmoder kunde anställas. Men om barnet ammas av modern själv, då är huvudvillkoret för dess vård uppfyllt, och i sådana fall ser man som oftast även att barnet är friskt och väl-skött. Får det så icke fullt så systematisk vård som på ett barnhem, så uppväges detta av att det som oftast blir befriat från epidemiska sjukdomar, som t. ex. kikhosta och mässling, vilka epidemier särskilt pläga hemsöka de medelstora barnhemmen och gå från barn till barn, när man ej här som på de stora anstalterna kan sörja för sträng isolering av enstaka fall.

Men skulle det hända att svårigheter uppstå för fabriksarbeterskorna att få sina späda barn ordentligt skötta under den tid de själva vistas vid arbetet, ges i Norrköping andra utvägar att anlita, så att bandet mellan mor och barn ändå ej behöver slitas sönder. Det finns nämligen en utmärkt spädbarnskrubba vid det s. k. Fröbelinstitutet, en institution som Norrköpingsborna med allt skäl äro mycket stolta över.

Det är nu ej min mening att utförligt beskriva Fröbelinstitutet, dess vackra, fria läge, dess stora, ljusa, hemtrevliga rum m. m. Jag ville endast här fästa tanken på dess idé: att vara till stöd och hjälp för små fattiga hem genom att vissa tider på dagen vara i mors ställe för fabriksarbeterskornas barn. Denna idé är väl tillämpad vid anstalter på flera andra ställen i vårt land, men ingenstades är den genomförd så enhetlig och i så stor stil. Omkring 200 barn kunna här mottagas, fördelade på olika avdelningar, en spädbarnsavdelning, en barnkammare, en folkkindergarten och ett s. k. eftermiddagshem, där barnen, sedan de uppnått skolåldern, få till-

bringa eftermiddagarna, lära sina läxor, leka och slöjda, samt äta kvällsvard.

Vid institutet handhas barnens vård av friska, glada människor, ty där finnas anordnade en hel del kurser i barnavård och uppfostringskonst för intresserade unga kvinnor. Och att barnen trivas och känna sig hemma här, det ser man vid första anblicken. Det är som om de med sin otvungna och frimodiga uppsyn ville säga: "Här är det vi som bo".

På senare tiden har tillfälle beretts för ammande mödrar att få middagsmål vid institutet till ett pris av 25 öre och vidare försöker man att såvitt möjligt är anskaffa lämplig bostad åt dem som själva ha svårt att finna någon. Men för övrigt sysslar man icke så mycket med mödrarna, utan nästan uteslutande med barnen.

Det är mången som anser detta vara ett fel, åtminstone när det gäller de unga, ogifta mödrarna. De behöva uppfostras, säger man, och därför anser man också att den slutna anstalten med sin ständiga uppsikt och ledning är den bästa.

Ja, nog behöva de unga, ensamstående mödrarna som oftast uppfostras eller rättare läkas, helas, göras till livsdugliga människor igen. Ty mycket ofta händer det att en oförrätt och besvikelse, som en sådan ensam varelse får genomgå, förvandlar hennes inre och yttre och gör henne ond och bitter och vårdslös om sig själv och sina handlingar. Men för att uppfostra ett sådant sinne fordras mycket varsamma grepp, av händer, så mjuka och fina som: kanske endast det lilla barnet äger. Det är den ömhet och tillgivenhet, som barnet skänker, som bäst förstår vända allt det onda till godo, och det är å andra sidan kärleken till barnet som gör modern ordentlig och rädd om såväl sin yttre som inre människa. Det är barnet som skall rädda modern, och det se vi också oftast sker, när mor och barn få leva tillsammans.

En liten mänskoblomma.

Ur "Sångerna om hemmet"
av Oscar Stjerne.

Hon kommer i morgonstunden.
På knubbiga fötter små,
i böljande långa linnen
hon tassar tyst på tå

till sängen, där pappa ligger
och låtsas han sover än.
Hon rycker och drar i täcket,
hon nappar och drar igen.

Mén pappa, den skälmen, blundar
och gläds åt sitt goda spratt,
hans hjärta skälver av sällhet,
mustaschen darrar av skratt.

Det märker hon strax och jublar
med stämman klar och gäll
sitt "pappa" och räcker munnen
som en röd liten karamell.

Då kan jag ej motstå längre:
en kyss och hon lyftes opp
till pappas hjärta, en sprattlande
blomren fin liten kropp.

Nu är jag till spillo given:
jag var jämt för de sköna svag,
men ingen har gjort som denna
sina nycker till min lag!

Hon bringar en stor förvirring
i mitt vårdade skaldehår
med skäraste rosenfingrar
och vitaste liljetår.

Hon kittlar mig vilt vid halsen
och när jag fnyser "hi hi",
så fyller hon hela huset
med ett glittrande segerkri.

Nu kryper hon ned i sängen
för att gungas på pappas fot,
hon klamrar sig fast och liknar
ett mjukt litet blomsterklot,

en skär liten mänskoblomma,
som gungar på trofast gren
och glädes åt gryningsljuset
och levnadens morgonsken.

Men pappan, som gläds och mödas
vid lillans kvitter och lek,
han tänker innerst i själen
så underligt rörd och vek:

Välsignad, du mänskoblomma
så skär, så ren och så späd,
som smyckar med livets löften
ett provat, stormslitet träd!

Välsignad, blomma, som fyller
de dunkla valven med ljus
och doft och kvitter och visor
som morgonvindarnas sus!

Välsignad, du mänskoblomma,
så späd, så ren och så skär,
som åter livet och våren
min varmaste lovsång bär!

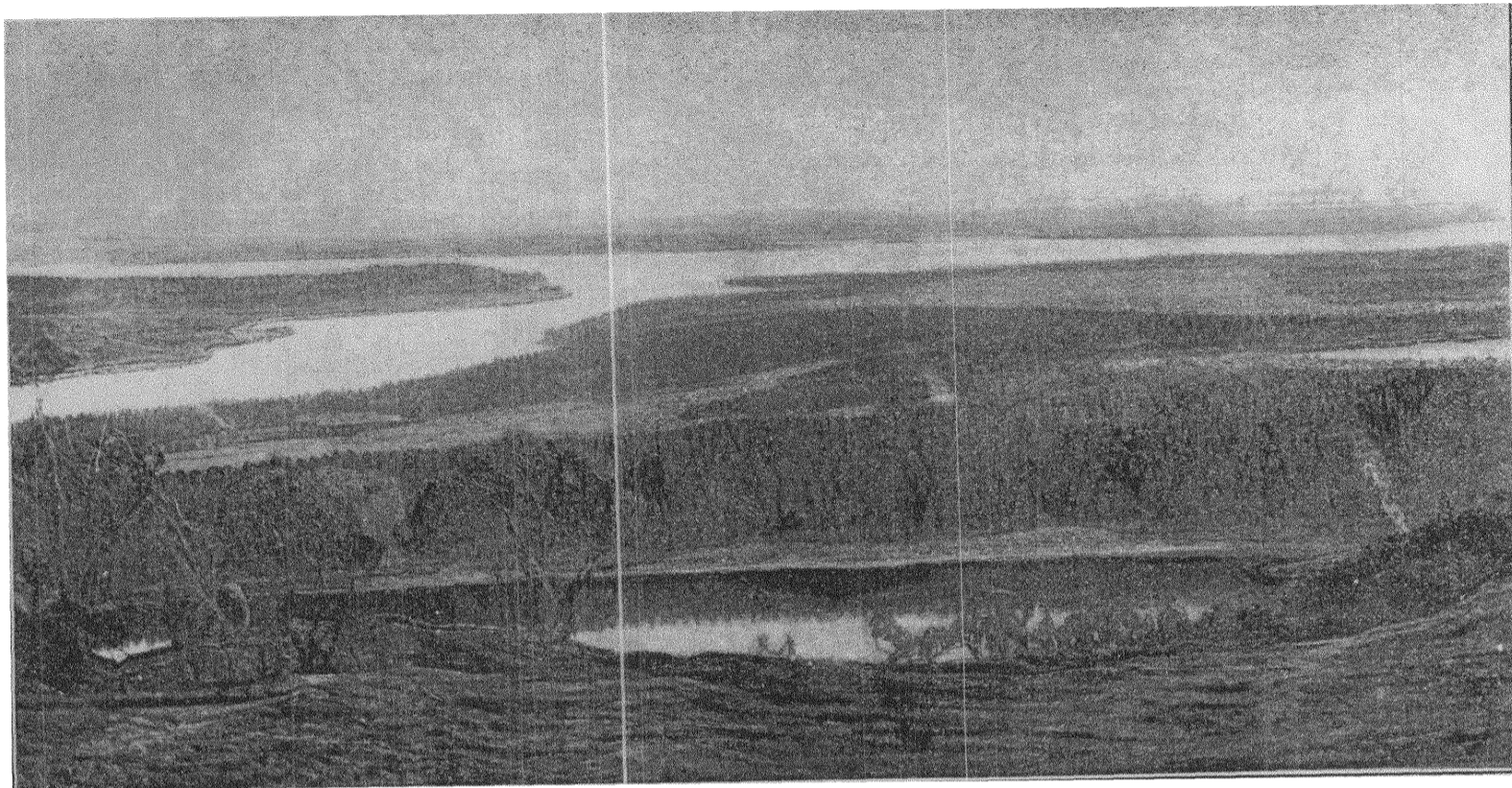
Resolution i moderskapsförsäkringsfrågan.

Antagen å offentligt möte den 6 mars 1912
i Stockholm, Folkets Hus' A-sal.

Mötet var anordnat av: Soc.-dem. kvinnokongressens arbetsutskott, Svenska föreningen för moderskydd och sexualreform, Soc.-dem. kvinnornas samorganisation samt Typografiska kvinnoklubben.

Ehuru vi väl veta, att föreliggande förslag är framkommet för att man nu först och främst måste förskaffa barnsängsunderstöd åt de kvinnor, som av lagen förbjudas arbeta, så måste dock flera bestämmelser i förslaget framkalla betänkligheter.

Det måste anses oegentligt att stadga

Tavla av Otto Hesselbom: VÅRT LAND.

Otto Hesselbom.

Vi hava infört ett par arbeten av denne konstnär, »Vårt land» i detta nummer och i nr 2 »Allé i vinterskrud».

Numera torde han vara känd inom Sverige, men för icke länge sedan hördes endast några enstaka antydningar om att vi ägde en fattig konstnär, som blivit mycket uppskattad på utställningar i utlandet, men som här hemma ingen kände något vidare till.

Otto Hesselboms levnadsöde har hört till de mer ovanliga, det har varit ett liv i kamp med nöden och kärlek till konsten. Han är nu en 64 års man och först vid 40 års ålder blev han elev vid akademien. Bland konstkritici äro meningarna mycket delade om värdet av hans konst. Dock, vad äm därom kan sägas, så kan ingen nu bedöma vad denne konstnär kunnat nå om han fått utbildning redan från ungdomen.

Under våra »välordnade» samhällsförhållanden är det nog mer än en begåvning som dukat under i kampen för tillvaron. S. S.

inbetalningsplikt för en ålder lägre än äktenskapsåldern.

Arbeterskan blir berövad bidrag efter alltför kort tid, om hon ej kvarstår i arbetet. Hon kan t. ex. bli föremål för en ofrivillig arbetslöshet genom indragning av arbetskraft, genom längre tids sjukdom, genom lockout eller strejk, eller ock komma utanför försäkringslagens skydd genom övergång till mindre industriellt företag.

Fara föreligger att ytterligare försämring å arbetsmarknaden för kvinnor i de industriella yrkena — framförallt i de yrken, där såväl män som kvinnor äro anställda — kan följa av arbetsgivarnas

bidragsskyldighet. All särslagstiftning rörande kvinnors yrkesarbete kan hava menliga följder för de kvinnliga arbetarnas självständighet, då det ligger nära till hands att arbetsgivaren ej finner med sin fördel förenat att vara bunden av särskilda arbetstider och utbetalningskyldigheter.

Att arbeterskan skall inbetala så mycket som hälften av hela premien synes vara en alltför stor del lagd på henne, dels på grund av att de flesta grupper av arbeterskor ha synnerligt små inkomster, dels emedan det orättvisa i att männen icke äro skyldiga bidra, då framträder desto bjärtare.

Förslaget påtvingar dessa kvinnor ekonomisk solidaritet i ett fall, där mannen ju är minst lika betalningsskyldig, och lägger därtill bördan på svagare skuldror, då männen just på grund av familjeförsörjningsplikten bekomma högre löner. Genom att endast omfatta de kvinnor, som av lagen förbjudas arbete, lider förslaget dessutom av den synnerligen stora bristen att det lämnar utanför så stora grupper av ekonomiskt dåligt situerade arbeterskor samt av gifta kvinnor.

För att undgå orättvisor av betydande såväl principiellt som praktiskt slag borde moderskapsförsäkringsfrågan redan från början lösas enligt stora och verkligt bärande linjer i samband med obligatorisk sjukförsäkring — såsom i de flesta andra länder där en moderskapsförsäkring är införd — eller såsom en särskild försäkring, omfattande alla kvinnor eller åtminstone vida större grupper av kvinnor än föreliggande förslag omfattar, och till vilken även männen skulle vara skyldiga att göra inbetalning.

Anser man sig dock tyvärr icke kunna anlägga ovan framhållna större synpunkter, så bör åtminstone staten övertaga större andel av premierna än vad det

nuvarande förslaget påbjuder, eventuellt även kommunen påläggas någon betalningsskyldighet; dock får sådant bidrag icke på några villkor anses såsom fattigvård.

Det kan emellertid allvarligen ifrågasättas huruvida icke ett uppskjutande av nu föreslagna lag angående moderskapsförsäkring vore att föredraga — framför ett lösande i orätt riktning av denna viktiga fråga.

Regeringens förslag till moderskapsförsäkring

är överlämnat till lagrådet för dess utlåtande i något förändrat skick. Den från flera håll framkomna kritiken av kommitterades förslag har antagligen ej varit utan sin verkan. I förslaget har nämligen åldersgränsen för försäkringsplikt höjts från 15 till 17 år och sänkts från 51 till 50 år. Vidare har det i förslaget rätt besvärliga tillvägagångssättet för arbetsgivarens anmälningsplikt förenklats. Vidare har arbeterskornas premieinbetalning minskats till en fjärdedel samt nedsättning föreslagits från 2 kr. till 1:70 pr dag. Denna minskade fjärdedel lägges på staten. Däremot kvarstår i förslaget arbetsgivarnas inbetalning av en fjärdedel.

Då förslaget om amningsbelöning helt utgått i regeringsförslaget och ersättningsbeloppet är nedsatt torde statens bidrag bliva ungefär detsamma som förut. Enda sättet att skylä över förslagets principiella brister vore att staten betalade alltsammans och befriade både arbeterskor och arbetsgivare från deras fjärdedelar. Eller ock bör man uppskjuta det hela tills obligatorisk sjukförsäkring kan införas.

Det skall bliva av stort intresse att se vilket uttalande lagrådet kommer att ha i frågan. A. L.

Föräldraskap och raskultur.

II.

Barnen i fattigkvarteren.

Ur kapitlet *Ärftlighet och raskultur.*

»Den största uppgiften för människans sedliga verksamhet består i arbetet för kommande släktens välfärd.» *Förel.*

Vi ha redan hört, att t. o. m. i fattigkvarteren födas barnen friska, att deras förkrympta växt, deras mottaglighet för smittosamma sjukdomar är att tillskriva deras omgivning, som det följaktligen är vår skyldighet att förbättra. Detta är på det helu taget sant och visar uppenbarligen på den omständigheten, att föräldrarnas förvärvade ohälsa, t. ex. dåliga tänder, icke — med undantag av förgiftningarna — övergår till barnen, så att dessa få börja sitt liv där föräldrarna började sitt. Det är nödvändigt att om och om igen betona detta, liksom författaren till detta arbete gjort ända till leda, emedan det pekar på vår närmaste skyldighet härvidlag och förbjuder oss att kringgå densamma med några allmänt hållna fraser om »nationell degeneration».

Vidare heter det i detta märkliga brottstycke: »Av deras frukt skolen I känna

* Urartning

den. Icke hämtar man väl vindruvor av törnen eller fikon av tistlar... Alltså skolen I känna dem av deras frukt.» Dessa klassiska ord ha förvisso ett särskilt värde för raskulturens målsmän. Som vi redan sagt är det nödvändigt för dessa att såväl i teori som praxis »känna» den verkliga naturen, de inneboende ärftliga egenskaperna hos de individer, som möjligen skola bli föräldrar, och dessa egenskaper undanskymmas ofta, som vi sett, genom omgivningens inverkan, som t. ex. bland fattigkvarterens befolkning å ena sidan eller hos mannen med den artificiella (konstgjord) bildningen å den andra. Men »av deras frukt skolen I känna dem». I allmänhet ärva barnen det som var nedärvt hos föräldrarna, och i många fall är säkraste sättet att få visshet om hurudan t. ex. fadern egentligen var av naturen — vad som vi säga naturen »ämnade» honom till — att studera hans barn. Men detta måste vi göra när barnen äro helt små, innan omgivningen satt sitt märke på dem till gott eller ont. När vi därför finna att det nyfödda barnet till en blek, utsvulten, förkrympt kvinna i de u-laste fattig-

kvarteren är friskt, kraftigt och vackert, kunna vi av frukten veta hurudan modern kunde och borde ha varit. *Ett friskt dibarn utgör det yppersta beviset på att folkstocken är frisk.*

Detta är en av de grundprinciper, som framträda under studiet av barnadödligheten, och det är måhända skäl varna en del personer, som forska i raskultur, för det misstag dessa lätt göra sig skyldiga till, såvida de icke räkna med den omständigheten, som ett djupare inträngande i barnadödlighetens natur ger vid handen, nämligen att de späda barnen i de u-laste kvarteren, ifall man får se dem innan okunnighet och vanvård utrettat sitt verk, äro i helt visst icke mindre än nittio fall på hundra fysiskt kraftfulla och lovande. *Detta belyser ju på det bjärtaste barnadödlighetens hemska natur, men det tydliggör också för eugenikern,* att de allra fattigaste klasserna icke äro så utan allt värde, som denne kanske inbillar sig. Av deras nyfödda små skolen I känna dem.* Det är med anledning av sådana iakttagelser och slutsatser som författaren för sin del varit rädd att komma med förutsägelser eller projekt, grundade på *åsikten om olika samhällsklassers olika fruktsamhetsförhållanden*, eller de s. k. masornas jämfört med de högre klassernas. *Så snart eugenikern börjar tillämpa den*

* Den som gjort raskulturen till sitt studium.

Kampen för tillvaron.

Mors upplevelser.

Av

Alma Jæger.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

En lyckligare tid tycktes inbryta för den förut så hårt provade familjen. Följande år fingo även gossarna vara hemma någon tid på sommaren, och med hopp och förtröstan arbetade de nu alla för att snart få det något bättre ställt med ekonomien.

Under vinterdagarna, då Millys bröder voro hemma från skolan, sysselsattes de med varjehanda arbete. Sålunda tog Anna hem s. k. islandsull. Denna skulle kardas, spinnas, tvinnas och stickas till stora s. k. sjömanströjor. Gossarna fingo karda, Anna och Milly spinna och tvinna, och då detta var gjort fingo barnen på sin lott att sticka dessa stora tröjor. Gossarna fingo sittande mitt emot varandra sticka bälgen, medan Milly stickade ärmarna. Då de sålunda förfärdigat sex stora tröjor, betalades det för dem, i ett för allt, tre kronor, och då hade de att gå en mil, då de hämtade arbetet och samma väglängd, då de buro det tillbaka! Gossarna voro dock så glada, då de kommo hem med dessa dyrt förvärvade slantar, som om de varit ägare till stora summor. Då arbetet var slutat för dagen, fingo barnen i skymningen fritt för att gå ut. Då trädde leken lika ivrigt. Det var lyck-

liga dagar för barnen, dagar som medförde glada minnen för livet.

Även Anna var nu ganska lugn, fast hon ännu inom sig bar en bitter saknad efter sin förlorade make. Många år hade förflutit. Anna hade som en modig kvinna kämpat sig tappert igenom, fast det till en början hade sett omöjligt ut, barnen voro nu ganska stora. Anna var ännu i sina bästa år och begåvad med ett mildt, älskligt väsen, hade hon förskaffat sig en talrik vänkrets och hade även haft ganska förmånliga anbud att åter knyta hymens band. Hon var dock i detta fall alldeles oåtkomlig och trodde helt säkert att hon icke längre hade något att frukta. Stackars Anna, hon hade icke tagit i beräkning, huru svag en kvinna ofta är!

*

Vi måste nu föra våra läsare några år tillbaka i tiden. I mitten av 1800-talet bodde i närheten av K:s kyrkoby en man, som var sockenskräddare, vanligen kallad mästare Lars. Han hade många söner, tillika med tre döttrar. Då ingen av sönerna hade lust för skräddareyrket, blev den eljest så beskecklige mästare Lars mäkta vred samt tvingade sin knappast 14-åriga dotter Anna att följa sig i bygderna för att sy. Detta låg ej det minsta i flickans smak, men vad var att göra, då hennes far hade bestämt det, var det endast att lyda. Anna arbetade flitigt; sittande hopkrupen på bordet förde hennes flinka fingrar nålen upp och ned i de tjocka, hemvävda vadmalstygerna

så fort, att mästare Lars påstod sig aldrig skådat dess make. Mästare Lars lämnade sin dotter ganska mycken frihet. Nu fick hon göra bekantskap med ungdomen från hela socknen, och ofta hämtades hon till närbelägna byar för att delta i nöjen och tillställningar. Hon var munter och glad, vänlig och förekommande mot alla och vann därför många vänner. Då Anna var 18 år, lärde hon känna en ung man, som på ett enastående sätt ägnade henne sin hyllning. Det uppstod inom kort ett intimt förhållande mellan de båda, men då Annas far fruktade att bekantskapen med denne man icke skulle lända hans dotter till gagn, försökte han på alla sätt att förhindra deras sammanträffande. Anna och Sven Persson träffades dock i hemlighet. Ofta nog fick Anna uppbära hårda ord och förebräelser för denne man, och fastän hon bönföll honom om att lämna henne i fred, kunde hon dock icke bliva honom kvitt. Hon beslöt sig därför att lämna hemmet och begiva sig till den närbelägna staden för att få ett slut på eländet. Hon packade därför tillsammans sina få tillhörigheter och begav sig ut i världen för att upptaga kampen för tillvaron, trots att fadern bönföll henne om att stanna i hemmet och hotade att eljes förskjuta henne, om hon ej lydde. Det gick mycket bra för henne, hon skötte mönstergillt alla sina platser, och då hon tillbringat ett par år i L., begav hon sig till staden H. vid Kattegats kust, där hon innehade flera platser.

sociala klass skillnaden på eugeniken befinner hun sig på svag is, och går han ner sig så kommer han att på botten finna kvarlevorna efter en hel mängd av sina djärva föregångare.

Med ett ord sagt, om vi iakttaga skillnaden mellan nedärvt och förvärvat, d. v. s. mellan det som kan överföras och det som icke kan genom arv överföras, är detta så långt ifrån ett förnekande av ärftligheten, att det i själva verket är ett framhävande av dess makt, medan det tillika är ett begränsande av dess område.»

Genom detta citat få vi klart fastslaget, att det är nöden och eländet i fattigkvarteren, som ödelägga människomaterialet. Och vidare att det är vår oavvisliga skyldighet att arbeta på nödens och fattigdomens arskaffande, så att vi få fram ett samhällsskick, som ej är byggt på människooffer!

Och vi få vidare vapen i händerna mot alla dessa tanklösa, som anse att intet kan göras för »de lägre klasserna», de äro av sämre ras — dömda att vara trålbundna i evig tid.

I ett annat nummer fortsätta vi axplockningen. *Kata D—m.*

Apropos preventivlagen.

(Skiss ur verkligheten.)

Hon hette Elsa, och när hennes vanliga apatiska ansiktsuttryck förvandlades

i en mir av glädje, eller blott nyfikenhet, såg hon ganska täck ut. Sina syslor hade hon icke ett spår till intresse för, och hon tycktes röra sig med svårighet. Det glada leendet, den snygga klädseln, som fällt utslaget till Elsas fördel då hon antogs till platsen, återkom dock regelbundet två gånger i veckan. Då hon fick besök av sin fästman — ty en sådan hade hon. För övrigt sken hon upp och blev livlig, ja uppspelt, så ofta ödet förde något manfolk i hennes väg, egentligen i herrskapets kök.

Herrskapet hade ett oändligt överseende med Elsa för hennes ungdoms och hjälplöshets skull. Men då frun en dag upptäckte, att Elsa hade stora, rinnande bölder på armarna, svåra, kväljamma sår, började man tala om att låta henne flytta...

— Kära barn, frågade frun, har du då icke sökt läkare?

Jo, det hade hon nog gjort någon gång, men det blev för dyrt i längden. För resten led hon av fallande-juka också. Inte hade hon råd att sköta sig, hon som var den enda arbetsföra av elva syskon.

Frun blev upprörd i sitt innersta och beslöt att genom förfrågningar å Elsas ej alltför avlägsna hemort kontrollera hennes uppgifter. Jo, mycket riktigt.

Föräldrarna voro statfolk. Fadern var en drinkare, modern en smula velig och elva barn, alla, utom möjligen Elsa,

mindre vetande, voro frukten av detta äkta förbund. Den äldsta — näst Elsa den bästa — hade tagits om hand av en barmhärtig familj. Hon led av benröta i huvudet och kunde icke utföra det enklaste arbete utan ständig tillsyn. En sexton- och en sjuttonåring, förkrympta, i storlek som sju års barn, fullständiga idioter, sutto dagen lång på golvet och lekte med träpinnar, medan modern gick omkring och suckade över hur hårt Gud provat henne... Ty det var ju Guds vilja att människorna skulle föröka sig; stataren och hans hustru hade kunnat frambringa ännu elva idioter utan att bryta mot den gängse, den traditionella moralen. Kanske åtnjöt familjen fattighjälp, kanske icke. I alla händelser tog man icke den vård om de arma, som vår humana tid i allmänhet anser nödig även för de mindrevärda. Om så skett hade nog även fattigvårdsstyrelsen fått anledning börja grubbla över vår herres underliga vägar... Eller man kanske rentav funnit för gott predika återhållsamhet i fattigvård-budgetens och rasförädlings intresse. Återhållsamhet för djur!

Och Elsa i allt sitt elände? Ja, hennes öde blev naturligtvis det, vartill hennes primitiva, obehärskade instinkter obevekligt drevo henne: att i sin ordning fortplanta sig så fort som möjligt.

A. L—s.

Hon älskade stadslivet och kom mycket snart ut i nöjernas virvel samt glömde snart sin korta kärlekssaga. Hon lärde snart att känna den man, som hon sedermera gifte sig med, och under deras korta bekantskap voro de helt upptagna av varandra. Anna blev därför häftigt förskräckt, då hennes forne älskare en dag dök upp i staden och uppenbarade sig på ett dansnöje samt på ett närgånget sätt närmade sig henne. En häftig ordväxling uppstod mellan Annas trolovade och vår unge lantbo, som hotade att sluta mycket illa, i det att det uppstod ett vilt slagsmål. Anna kastade sig med stor fara för sitt eget liv mellan de båda männen och sökte skilja dem åt, vilket även lyckades, och då några handfasta karlar togo hand om den unge upprorsmakaren samt övertalade honom att strax begiva sig på hemvägen, blev det åter lugnt, och dansen trädde ånyo. För Anna var dock nöjet slut. Hon blev mycket förstämnd, och från den stunden bevistade hon icke mer någon dånstillställning. Hon fattade nu riktigt livets allvar och blev en tänkande kvinna samt frågade sig själv många gånger, om icke ett giftermål med en man, som visade en sådan svartsjuka, till slut skulle leda till olycka, ty numera bevakade Axel henne på det naturliga sätt. Han kunde icke tåla, att hon talade med en annan man, hon måste ständigt vara i hans sällskap. Anna, som ännu var helt ung, blev till följd härav mycket vacklande i sitt beslut, hurvida hon skulle

ingå äktenskap med honom. En dag, då han som vanligt kom till henne, visade hon sig mycket fränstötande, och då Axel märkte hennes sinnesstämning frågade han om orsaken därtill. »Ja, kära du», svarade Anna, »jag är så underlig till mods nu för tiden och kan icke bliva glad. Du har alltsedan den dag, då Sven Persson var här, visat en sådan misstro till mig. Du bevakar mig ju alltjämt och tycks icke hysa något förtroende till mig. Jag kan väl icke rå för, att Sven hatar mig och vill bringa mig i fördärvet. Jag har aldrig haft något med honom att göra, vad han sade är osanning; från början till slut, och har du verkligen funnit något så uselt hos mig, då är det bäst att vi gå våra skilda vägar. Jag kan icke gifta mig med dig under sådana förhållanden; vi skulle aldrig bli lyckliga. — Nej, Axel, nu är min ljusa lyckodrom slut.» Anna brast ut i våldsam gråt. Axel stod som förstenad vid hennes sida utan att kunna säga ett ord. Slutligen ville han fatta hennes hand, men hon stötte honom häftigt ifrån sig. Han såg då på henne med en lång, bedjande blick och försvann.

Då Anna blev ensam, överfölls hon av häftig förskräckelse. Hon kom ihåg, att han vid ett tillfälle yttrat: »Om du skulle övergiva mig, skulle jag icke överleva det!» Hon kastade en sjal över sig och sprang samma väg som hor. seit honom gå förut och vek av in på den lilla gångstig, de så ofta gått tillsammans. Nissans vatten flöt så lugnt och stilla. Anna gick med

hastiga steg bredvid ån, lyssnande och spanande om hon icke skulle upptäcka den älskade. Ett plaskande i vattnet kom henne hastigt att rycka till. Hon pressade handen mot hjärtat och sjönk vanmäktig ned i gräset. Det brusade och susade för hennes öron. Hon ville resa sig, men förmodde det ej. Hon hörde steg bredvid sig, men kunde icke upplyfta sina ögon. Hon kände, hur någon badade hennes huvud med vatten, men hade ingen aning om, vem det var. Slutligen, då hon slog upp sina ögon, såg hon Axel knäböja vid hennes sida och hörde honom med öm, smekande stämma viska: »Anna, min älskling, se på mig ännu en gång och säg att du förlåter mig. Jag erkänner, att jag varit svartsjuk, men nu, Anna, jag bedyrar, att all misstro till dig har försvunnit. Kan du förlåta mig och glömma allt?» — Anna slog sina armar om hans hals och svarade: »Ja, Axel, jag kan göra det, ty nu vet jag, att jag älskar dig. Dessa minuter hava sagt mig, vad du är för mig!»

De gingo nu samma väg tillbaka och kommo överens om, att de inom några veckor skulle vara man och hustru.

Så förgingo år av verklig lycka; fastän hemmet var trångt och brödet knappt många gånger, var dock lyckan bofast. Familjen förökades med fyra små, rara barn, som alla voro faderns stolthet och moderns glädje.

Vi återgå nu till vår egentliga skildring. När Anna lämnade staden, begav hon sig till sin hemort. Hon

besökte dock sällan sin fader. Ty förhållandet dem emellan var, som läsaren av det föregående känner, icke det bästa. Fadern hade dock besökt sin dotter, men då han nu var gammal och skröplig kunde han icke hjälpa henne, ej heller skulle Anna velat mottaga någonting av honom. Hon hade ensam kämpat sig igenom livets hårda strid, och nu tackade hon sin himmelske fader, som i nödens tid stått henne bi och beskärt henne hälsa och krafter att oavbrutet arbeta för sig och de sinas underhåll. — Det var nu dagarna före jul, och såväl Anna som barnen hade arbetat både bittida och sent för att få in så pass, att de kunde tillbringa denna julhelg så angenämt som möjligt. Då det denna gång bakades till jul, bestod Anna sig med några skålpund vetemjöl till julbullar. Barnens jubel var stort, då de sågo de rara kakorna. Sedan spikade Anna upp de stora, vackra konterfejen, som syster Stina sänt hem ifrån staden med d. k. h. i högtidsdräkter samt många andra av de furstliga familjerna.

Vi vilja stiga in genom den låga dörren och göra ett besök i den lilla stugan, där allt är så nätt och prydligt. Julhalmen ligger utbredd på golvet. Julträdet med sina talgdankar sprider ett behagligt ljusskimmer omkring sig. I en liten grupp mitt på golvet står Anna med tre av sina barn, och nu uppställas julsalmen så rent och klart. Sedan julfiiken och julgröten förtärts, taga jullekarna sin början, och då det länge tumlats om i julhalmen gör man en rund i stugan för att närmare beskåda högheterna på de stora konterfejen. Lilla Milly skådar med beundran upp till de vackert utstyrda furstinnorna. Hennes lilla barnasjäl fylles av en brinnande längtan efter att i verkligheten få skåda en av dessa, i hennes tycke så överjordiska väsen, och då hon, trött av den jäktande leken, överlycklig och belåten kryper upp i mors säng och denna så kärleksfullt smeker sin lilla älskling och har henne att läsa sin aftonbön, samt då Anna sagt god natt även till gossarna, sova de snart oskuldens ljuva sömn, omedvetna om den strid, som rasar i den arma moderns själ. Då Anna betraktade de sovande barnen, tyckte hon sig ännu kunna höra deras muntra skrattsalvor. Men nu greps hon av en oförklarlig ångest. »Å, Axel — Axel» klagade hon, »om du nu varit här, skulle ej denna frestelse ställt sig i min väg. Har jag icke kämpat nog, eller varför skulle även detta komma just nu?» — — — Hon föll på knä vid sidan av sängen, bedjande till Gud om kraft att handla rättvist emot sig och barnen. Skulle det vara möjligt, att hon blivit be dragen av den man hon älskat så högt. Skulle hennes make, hennes barns fader, ännu vara i livet utan att bry sig om dem? O, nej — nej, det kunde icke vara möjligt! Hon låg där på knä i sin stora smärta utan att kunna

lätta sitt bröst med tårar. Det var väl också underligt, varför Sven skulle bliva änkeman just nu — — och stå där ensam med två moderlösa gossar! De voro nu således i samma ställning, men varför skulle han komma till henne? Fanns det icke så många andra kvinnor? Hon hade ju sagt honom det, men han hade svarat, att de icke voro något för honom, och att det endast fanns en, som han ville äga. Huru hade han icke föreställt henne, huru dåraktigt det var att nu ställa sig hindrande i vägen för lyckan, och återopade sig av den kärlek, han i ungdomen hyste till henne. Men det var väl icke nog att detta fanns hos honom endast. Anna hade aldrig älskat mer än en, hennes egen make, som ödet så grymt ryckt bort från henne. Vid tanken därpå greps hon åter av en häftig förtvivlan, och ej förrän Milly, som blivit väckt av moderns höga rop, slog sina armar om hennes hals, brast tårekällan, och Anna grät länge, med lilla Milly tryckt mot sitt bröst.

Slutligen somnade de båda, och då Anna på juldagsmorgonen vaknade, var hon åter lugn. Ett par dagar efter nyår kom Sven Persson och den bonde, som var ägare till torpet, där Anna bodde, och meddelade henne, att detta nu skulle säljas, och att de kommit överens om att Sven skulle köpa det. »Jag hade icke tänkt sälja det», sade bonden, »ty jag ville ej, att Anna skulle flytta härifrån. Men då Sven i förtroende talat om för mig, att ni båda ämnar flytta tillsammans, är det ju det bästa, att ni får bliva ägare till detta lilla präktiga ställe. Jag har för Annas del låtit Sven få det för så lågt pris som möjligt. Men jag säger nu som jag ofta sagt förut, att Anna är ett fruntimmer, som man bör hjälpa, ty hon har väl fått arbeta alldeles för mycket för att försörja sig och barnen.»

Sven stannade kvar, då bonden gick. Anna hade dock önskat, att även han hade lämnat henne, ty nu var hon icke alls hågad att tala med honom, men då det icke var möjligt att slippa undan, fattade hon mod och började med en allvarlig, nästan sträng ton: »Jaså, du har således handlat bakom min rygg! Tror du, att du på detta sätt skall vinna något, då har du visst fått att göra. Först och främst kan du ju icke låta bli brännvinet, och aldrig går jag in på att ha något med dig att göra, så länge du använder sådant, och för övrigt vet du ju, att jag icke är fri, det är ju ännu möjligt, att Axel kan komma, och då skulle det vara förfärligt, om jag vore bunden vid någon annan.» — »Åhå», sade Sven, »tror du på något sådant? Vet du ej, vad jag sagt dig om honom? Tror du att han tänker komma? Jag vill ej säga vad jag tänker, ty du har haft nog många sorger för hans skull.» — »O, Sven, för Guds skull, säg ej ett ord om min make, utav honom vill jag äga ett rent, obehäkat minne,

som skall följa mig hela livet igenom!» — »Ja, för all del», inföll Sven, »det får du visst för mig, men att detta behöver ställa sig hindrande i vägen för att du nu, då han är borta, vill göra en annan lycklig, kan jag ej förstå. Du vet så väl, att du sedan ungdomen varit föremål för min kärlek, tror du inte att även jag är en människa med känslor i bröstet? Du behöver väl icke vara färdig att döma mig så hårt för att jag nu ville överraska dig med köpet av torpet. Jag har icke gjort det i någon ond mening, ty vad jag gjort är till ditt bästa, såvida du vill förstå mig. Och vad brännvinet beträffar, kan jag nog låta bli det, om du så önskar.» — »Nå ja», sade Anna, som blev rörd av hans tal, »vi kunna väl ej behöva bestämma något nu, vi hinna väl att tänka över det. Ännu så länge har jag torpet. Vill du hjälpa mig med vårarbetet, så är det nog bra.»

(Forts.)

Litteratur.

Sångerna om hemmet av Oscar Stjerne. A.-B. Ljus. Pris 2 kr.

Den välkände Värmlandsskalden har givit ut en ny diktbok, som han döpt till »Sångerna om hemmet». Och sannernligen, detta namn är inte missvisande om det är meningen att i titeln få koncentrerat, vad innehållet rör sig om. Alltså måste det väl också, då det rör sig om hemmet, vara något vackert. Ja, det är vackert och äkta Oscar Stjerneskt. Denne diktares ovärdliga egenskap är, att han låter känslorna strömma emot en omedelbara och fria i sin sång. Alldaglig kan den sången bli, liksom hemmet ju är ett alldagligt begrepp, men banal till sitt *syfte* icke, lik-om hemmets mening ej var det. Vad man kan anmärka emot är att väl en eller annan gammal fras användes eller tuggas om, där man i stället velat haft dessa alltid gamla tankar uttryckta i mera tidstrogen form. Lätt och enkelt uttryckt är allt vad skalden känner, men man får härav ej sluta att känslorna alltid äro lätta. Dock, vad som av missljud, missräkning eller sorg föregått dikterna får man aldrig veta, här är bara ljus och harmoni, kärlek, ömhet, trohet. För hem, för jord, för barn, för sina dagars upphov, för barnomens lek, för ungdomens villa, för mannaålderns kamp, för ålderdomens ro. Dikten »Barnet i hjärtat» förklarar väl åt-killigt — hur denna skald blev givet att se allt så som han gör.

Högt och väl-ignat
över allt i världen
är hemmets namn!
Tanke, som jagat
rolös genom rymderna
längtar till en stjärnas
hemtrygga hamn.

— — — — —
Allt, allt är hemmet
och hemmet är allt —
därute i världen
stormar det kallt.

Så lyder några rader i inledningsdikten i »Sångerna om hemmet», och sådana toner gå sedan som det röda inslaget igenom överallt. Nyckeln till denna poesi är helt visst *barnet i hjärtat*, som

— vill fanna allt som är och andas
med samma varma tro som längesedan.
J—a S—m.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Billesholms soc-dem. kvinnoklubb.

Så där en gång vart annat år får Billesholms soc-dem. kvinnoklubb det infallet att genom kvinnornas egen tidning giva tillkänn på, att klubben fortfarande lever och haver sin varelse, mest inom Folkets Hus, dock någon gång avvikande från denna regel med en morgontur i det gröna eller en utfärd till grannklubbarna.

Då vi nu tänka låta 1911 passera revy, få vi först omtala att vi under året sålt 433 ex. av Morgonbris.

Klubbens medlemssiffra har under året varit i det närmaste som föregående år; ingen ökning, trots många, många utomstående, men troligen också — oförstående.

För att om möjligt väcka allmänhetens uppmärksamhet och möjligen även intresse har klubben under 1911 anordnat 6 större festtillställningar och samkväm, samtliga till besökandenas belåtenhet.

Bland frågor som mest diskuterades är frågan om Morgonbris' spridning. Många hålla före att priset avskräcker och tro att tidningen vunnit större spridning om priset kunde nedbringas till 5 öre ex.

Vid årsfesten 1911 uppbyggde fru Elm: Danielsson från Malmö oss och den tillstädeskomna allmänheten med föredrag på sitt vanliga enkla tilltalande sätt, som tager åhörarnas uppmärksamhet helt i anspråk, vadan det ej varit mer än på sin plats med ett omnämnande från vår sida i Morgonbris. Årsfesten 1912 avhölls i febr. med föredrag av red. G. Löwegren från Malmö, med uppmärksamhet åhört av c:a 200 personer. Hr Löwegren är en talare som få och man känner saknad då han slutar, men vi få trösta oss, han kommer igen den 1 maj.

Vi hade ej trott att vintern kunde bliva så bister, här som är så gott om kol, men slutet av jan. med sina 24 gr. har tagit oss ur villfarelsen; men trots kölden anordnade klubben slädparti den 1 febr., det största som förekommit här på orten.

På det yttersta i dessa dagar har den gamle Palmen förvånat, om inte världen, så dock många av dess invånare. För dem som minnas 80-talets Palm, där han på den improviserade talaretribunen utvecklade sina frihetsidéer för de uppmärksamma åhörarskarorna, han, den förste, som målade framtiden ljus för arbetareklassen, för de flesta som minnas Palm från den tiden, har han framstått som ett slags befriare, om ock ej alla hade klart för sig vari befrielsen skulle bestå. Tiden har dock lärt oss att rusdryckerna är arbetareklassen värsta förtryckare och det väcker därför det största uppseende då 80-talets frihetskämpe uppträder som denna förtryckares banérförare och ingen torde undra på att vi kvinnor vilja säga vår mening om denna antinykterhetsagitation, ty vilka, om ej vi, äro utsatta för rusdryckernas följder och fylka vi oss därför till de tusentals kvinnor som i dessa dagar uttala sin ljungande protest mot hans agitation. Samhällets, hemmets, kvinnans, mannens och barnets värsta fiende är supsedan, ty den gör mannen, hufvudern, familjeförsörjaren till en pliktförgäten varelse. Kvinnoklubbar och föreningar landet runt! Protestera mot denna hr Palms bakåtsträvande agitation!

Med hälsning till kvinnoklubbarna landet runt, ty det är ju endast i Morgonbris vi träffas.
O. K—n.

Från Furulunds kvinnoklubb.

Genom G. P—n.

Furulunds soc-dem. kvinnoklubb hade till sitt möte den 20 febr. inbjudit arbetarekommunen på platsen. Därvid diskuterades frågorna Vad är orsaken till livsförnödenheternas fördyring, och vilka äro botemedlen?

Dessa inleddes av en manlig kamrat, som klart och förståeligt framhöll en hel del bidragande orsaker, särskilt dröjande vid tullarnas verkningar på våra förnämsta livsförnödenheter, och uppdrog till sist tal. några socialistiska framtidskonturer.

Härefter följde en livlig diskussion och deltog i densamma såväl män som kvinnor och framförde till slut en klubbmedlem att det bästa vi nu kunde göra var att energiskt föra fram det fackliga, politiska och kooperativa organisations- och upplysningsarbetet. Sedan de löpanle ärendena avhandlats vidtog paketauktion, till stor nöjelse, och blev denna icke mindre, då för behållningen klubben bjöd på kaffe.

Männer tackade för inbjudningen och "leve" höjdes för klubben.

Kvinnor! Det är på tiden att allt fler och fler sluter sig till vår rörelse om vi skola kunna vinna det goda. Mycket arbete återstår och vi kvinnor måste vara med i kampen för mänskliga rättigheter. Med kamrathälsning.

Majnumret av Morgonbris utkommer i god tid före 1:sta maj. Som vi förmoda att ett förhöjt antal ex. önskas, så ombedes kommissionärerna att insända rekvisition därav senast till den 20 april.

Resebrev.

Från Småland—Östergötland.

Det var välbetänkt av V. U. att låta min agitationsvecka börja i Småland, det »mörka» Småland (varav jag dock såg ganska litet).

I Västervik gjordes början, där vi efter lite äventyr hade ett präktigt möte på söndagskvällen med fullsatt salong och glada och belåtna klubbmedlemmar. Måndagen var bestämd för Ankarsrum, och de goda Västerviksborna hade beräknat få sig en extra lustresa dit, men på grund av lokalhinder måste mötet inställas, vilket ju blev en missräkning för oss alla.

Men jag blev genast varse, att jag kommit bland smålänningar. I en hast framflyttades ett möte till måndagens eftermiddag, ett s. k. arbetsmöte hos en av medlemmarna ett stycke utanför staden. Hur de burit sig åt att samla alla, begriper jag inte, men »fullt hus» var där också, och jag hoppas att de ordinarie klubbmötena bli lika välbesökta.

Tisdagen var bestämd för Anneberg. En vacker resa från Västervik till Ormadyd, varifrån man på en liten leksaksbana kommer till Annebergs tändsticksfabrik. Ungdomsklubben hade där anordnat föredraget. Fullt hus och god stämning.

Jag känner mig glad, då jag tänker

på de vakna, förhoppningsfulla ungdomarna.

Så bar färden till Norrahammar, där vi på onsdagskvällen hade ett välbesökt möte. »Manssidan» kunde varit tätare besatt, men de voro inte säkra på, om män hade tillträde till mötet. Jag tror vi en gång för alla skola försäkra våra »blyga», manliga kamrater, att de *alltid* äro välkomna på våra tillställningar, såvida vi inte utfärdat *absolut förbud*.

Det var ju dock för *kvinnorna* jag skulle tala, och klubbisterna voro även belåtna över, att alla kategorier av de liknöjda fingor »så lagom» påskrivet.

Ja, nu var Småland expedierat, och jag var nästan smålänning, när jag kom till Östergötlands pampigaste stad, Linköping. Där hade agiterats ganska mycket för mötet, men man hade dock ej lyckats samla någon vidare talrik publik. Kanske det är med kvinnorna i Linköping som en förtviylad medlem från en annan plats skrev till mig en gång, att »en del är för fina, en del är för dumma, och en del vet jag inte vad det är för fel med». Det är nog på många håll för övrigt man om och om igen frågar sig: *varför* kan man inte få arbetarkvinnorna att gå på ett möte?

Från Linköping fortsatte jag upp över Norrköping till Åby, där kvinnogillet hade möte. Så stora förutsättningar att kunna samla massor av kvinnor fanns nog ej här. Rätt många hade dock kommit, men männen trodde även här, att de voro portförbudna.

På lördagen bar det åter i väg neråt, nu till Boxholm, där jag åter fick litet kännning av smålandshumöret. Där var föredrag med auktion efter. Ett duktigt arbete hade medlemmarna gjort för att samla folk, och det skulle nog lyckats riktigt bra, om det varit avlöningsdag, men det var ändock ganska bra, tyckte de.

Så har veckan gått, och vi ha åter söndag, och den skulle Motala ha.

Även här hade man gjort goda ansträngningar och väntade även talrikt besök, men ett sorgebudskap på söndagens middag utbredde den uppfattningen, att mötet skulle inställas. Endast ett 20-tal hade infunnit sig, och för dem talade jag om religionsundervisningen i folkskolorna. Alla voro mycket belåtna, vadan dagen ju inte blev riktigt förfelad. Resan var nu slut, och jag var glad att få resa hem igen.

Helhetsintrycket av resan blev gott, men jag kände mig nästan som en slösare, både med tid och krafter, då jag genom kupéfönstret såg det ena stora industricentrat efter det andra försvinna, utan att jag fick visa dem min ärliga vilja. Detta kunde ju inte hjälpas, vare sig av V. U. eller klubbarna, vi måste ju lyda de ekonomiska lagarna, som säga »stopp» då inga pengar finns. På de platser, där organisationen i sin helhet inte är så gammal, är i allmänhet intresset och

vakenheten störst, man har ännu inte hunnit bli så »färdig» med socialdemokratien som man tror sig vara på de platser, där organisationen är äldre.

Inom de organisationer, som anordnat mötena, synes i allmänhet råda ganska stor livaktighet och tillgång på en god del friska, ärliga viljor, och om ej tillslutningen och resultatet alltid blivit så stor som man hoppats är ej felet deras, som legat i och arbetat, utan det är de *saknade* krafterna, som få taga detta på sitt konto.

Till sist ett hjärtevarmt tack till *alla*, som jag kommit i beröring med under min resa.

Agnes Söderquist.

Från Värmland—Dalarne.

Agitationsresan i februari, som under-tecknad företog, var dels för Skrädderi-arbetareförbundets räkning för att söka organisera sömmerskor å vissa platser och dels för Arbetsutskottet för möten med kvinnoklubbar.

För utskottet gällde resan Arvika, Grängesberg, Hallstahammar, Karlskoga och Karlstad. På alla platserna voro mötena väl ordnade och gott besökta. Arvikaklubben firade samtidigt årsfest, det var på dagen fyra år sedan den bildades. På en av platserna, Falun, som uteslutande var upptagen för Skrädderi-arbetareförbundets räkning, blev dock resultatet att det bildades kvinnoklubb i stället för fackförening.

Illa lottad blev klubben i Hallstahammar på grund av att den svåra förkylning undertecknad ådragit sig fick sitt starkaste utbrott den dagen, vilket omöjliggjorde besök. Av samma skäl kunde ej Skåneturnén företagas, utan utfördes av fru Emma Flood.

Signe Svensson.

Agitera för
MORGONBRIS!

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordfr. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 25. Allm Tel. 12245.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Folkpensionering.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

SIGRID HANSÉN

KAPPAFFÄR

29 VESTERLÅNGGATAN 29

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: Kungsgatan 20.
Betalar högsta Depositions- & Kapitalräkningsränta.

C. W. SCHUMACHER,

Kungl. Hovleverantör
17 Norrlandsöatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNACKEBROD

Många sorter, oöverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd*, *spisbröd* och *knäckebröd*.

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av *högt näringsvärde* (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inblandningar) samt *rorhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent)

äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Kihalten är ringa och ej större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerheim, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS.! "Svenska veckans" **Stella spisbröd** rekommenderas.
omty kta nyhet

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och moderna skodon för damer och barn.

OBS.! Alla slags beställningar emottagas och utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och billigt.

ALLM TEL.
123 61
155 30

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller haggens makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiärbefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. för-måner.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte tredje tisdagen varje månad i godtemplarsalen kl. 1/2 8 e. m.
Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 3.30 e. m.
Styrelsen

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdagen i månaden i Furutorpssalen kl. 8 e. m. Sjuk-kassan har uppbörd andra mötet i månaden.
Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.
Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 2:dra och 4:de sönda-gen varje månad kl. 3,30 e. m. i Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 59 B.

Depositions-Ränta } 4 1/2 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

DRÄKTER, ULSTRAR.

PLÜSCH- & SAMMETS KAPPOR.

PÅLSAR, KJOLAR.

STÖRSTA URVAL BILLIGA PRISER.